

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (aštuntoji kolegija) SPRENDIMAS

2023 m. vasario 16 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Bendra žemės ūkio politika – Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai paramos kaimo plėtrai priemonės – Agrarinės aplinkosaugos išmokos – Reglamentas (EB) Nr. 1974/2006 – Paramos gavėjų negalėjimas toliau laikytis prisiimtų įsipareigojimų – Sąvokos „valdos padalijimas iš naujo“ ir „žemių konsolidacijos priemonės“ – Priemonių, būtinų siekiant užtikrinti, kad įsipareigojimai galėtų būti suderinti su nauja padėtimi valdoje, nebuvimas – Reglamentas (EB) Nr. 1122/2009 – Sąvoka „*force majeure* ir išskirtinės aplinkybės““

Byloje C-343/21

dėl *Varhoven administrativen sad* (Vyriausiasis administracinis teismas, Bulgarija) 2021 m. gegužės 19 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2021 m. birželio 2 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

PV

prieš

Zamestnik izpalnitelen direktor na Darzhaven fond „Zemedelie“

TEISINGUMO TEISMAS (aštuntoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininko pareigas einantis N. Piçarra, teisėjai N. Jääskinen ir M. Gavalec (pranešėjas),

generalinė advokatė L. Medina,

posėdžio sekretorė C. Strömholm, administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2022 m. birželio 9 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- PV, atstovaujamo *advokat* S. Angelova,
- *zamestnik izpalnitelen direktor na Darzhaven fond „Zemedelie“*, atstovaujamo I. Boyanov, P. Slavcheva ir I. B. Zareva,

* Proceso kalba: bulgarų.

- Bulgarijos vyriausybės, atstovaujamos T. Mitova, E. Petranova ir L. Zaharieva,
- Europos Komisijos, atstovaujamos J. Aquilina, G. Koleva ir A. Sauka,

susipažinęs su 2022 m. rugsėjo 15 d. posėdyje pateikta generalinės advokatės išvada,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2006 m. gruodžio 15 d. Komisijos reglamento (EB) Nr. 1974/2006, nustatančio išsamias Tarybos reglamento (EB) Nr. 1698/2005 dėl Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) paramos kaimo plėtrai taikymo taisykles (OL L 368, 2006, p. 15), 45 straipsnio 4 dalies ir 2009 m. sausio 19 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 73/2009, nustatančio bendrąsias tiesioginės paramos schemų ūkininkams pagal bendrą žemės ūkio politiką taisykles ir nustatančio tam tikras paramos schemas ūkininkams, iš dalies keičiančio [r]eglamentus (EB) Nr. 1290/2005, (EB) Nr. 247/2006, (EB) Nr. 378/2007 ir panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1782/2003 (OL L 30, 2009, p. 16), 31 straipsnio išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant ūkininko PV ir *zamestnik Izpalnitelen direktor na Darzhaven fond „Zemedelie“* (Valstybinio žemės ūkio fondo vykdomojo direktoriaus pavaduotojas, Bulgarija) ginčą dėl sprendimo, juo PV įpareigojamas grąžinti 20 % finansinės paramos, kurią pagal 2007–2013 m. kaimo plėtros programos 214 priemonę „Agrarinės aplinkosaugos išmokos“ (toliau – 214 priemonė) jis gavo už 2013–2016 finansinius metus.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

Reglamentas (EB) Nr. 1698/2005

- 3 2005 m. rugsėjo 20 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1698/2005 dėl Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) paramos kaimo plėtrai (OL L 277, 2005, p. 1) 35 konstatuojamojoje dalyje buvo nustatyta:

„(35) Agrarinės aplinkosaugos išmokos ir toliau turėtų būti svarbios remiant kaimo vietovių tvarų vystymąsi ir atsižvelgiant į visuomenėje didėjantį aplinkosaugos paslaugų poreikį. Išmokos toliau turėtų skatinti ūkininkus ir kitus žemės valdytojus tarnauti visuomenei diegiant ar toliau taikant žemės ūkio gamybos metodus, suderinamus su aplinkos, kraštovaizdžio ir jo savitumų, gamtinių išteklių, dirvožemio ir genetinės įvairovės apsauga bei gerinimu. Todėl genetinių išteklių apsaugai žemės ūkyje turėtų būti skiriamas ypatingas dėmesys. Pagal principą „teršėjas moka“ šios išmokos turėtų būti mokamos tik už tuos įsipareigojimus, kurie apima daugiau nei atitinkami privalomi standartai.“

4 Šio reglamento 36 straipsnyje „Priemonės“ buvo nustatyta:

„Pagal šį skirsnį parama teikiama:

a) priemonėms, skirtoms tausojančiam žemės ūkio paskirties žemės naudojimui mokant:

<...>

iv) agrarinės aplinkosaugos išmokas;

<...>

<...>“

5 Minėto reglamento 39 straipsnyje „Agrarinės aplinkosaugos išmokos“ buvo numatyta:

„1. Paramą, numatytą 36 straipsnio a punkto iv papunktyje, valstybės narės skiria visoms savo teritorijoms pagal konkrečius jų poreikius.

2. Agrarinės aplinkosaugos išmokos mokamos ūkininkams, savanoriškai prisiėmusiems agrarinės aplinkosaugos įsipareigojimus. <...>

3. <...>

Paprastai šie įsipareigojimai prisiimami penkerių–septynerių metų laikotarpiui. <...>

4. Išmokos mokamos kasmet ir jos padengia dėl prisiimtų įsipareigojimų atsirandančias papildomas išlaidas bei prarastas pajamas. Jei būtina, jos taip pat gali padengti sandorių išlaidas.

<...>“

Reglamentas Nr. 1974/2006

6 Reglamento Nr. 1974/2006 23 konstatuojamojoje dalyje buvo nurodyta:

„Kalbant apie paramą agrarinei aplinkosaugai ir gyvūnų gerovei, būtiniausi reikalavimai, kurių turi laikytis ūkininkai pagal įvairius agrarinės aplinkosaugos ir gyvūnų gerovės įsipareigojimus, turėtų užtikrinti subalansuotą paramos, kuri pagrįsta atitinkamais tikslais ir prisideda prie subalansuotos kaimo plėtros, taikymą. Šiuo atžvilgiu labai svarbu patvirtinti metodologiją, pagal kurią būtų apskaičiuojamos papildomos sąnaudos, negautos pajamos ir tikėtinos sandorių sąnaudos, atsirandančios dėl prisiimtų įsipareigojimų. Jeigu įsipareigojimai grindžiami sąnaudų apribojimais, parama turėtų būti skiriama tik tuomet, jeigu tokius apribojimus galima įvertinti taip, kad būtų gauta pakankamai įrodymų apie įsipareigojimų laikymąsi.“

7 Šio reglamento 45 straipsnyje buvo nustatyta:

„1. Kai paramos gavėjas tuo laikotarpiu, kai galioja įsipareigojimas, kuriuo remiantis suteikiama parama, padidina valdos teritoriją, valstybės narės pagal šio straipsnio 2 dalį gali numatyti galimybę išplėsti įsipareigojimą likusiam įsipareigojimo laikotarpiui aprėpiant papildomą teritoriją arba – pagal šio straipsnio 3 dalį – pradinį įsipareigojimą pakeisti nauju.

Taip pat gali būti numatyta tokio pakeitimo galimybė tais atvejais, kai išplečiama valdos, kuriai taikomas įsipareigojimas, teritorija.

2. Šio straipsnio 1 dalyje minimas išplėtimas gali būti suteikiamas tik tokiomis sąlygomis:

- a) tai neabejotinai naudinga atitinkamos priemonės atžvilgiu;
- b) tai pateisinama pagal įsipareigojimo pobūdį, likusio laikotarpio trukmę ir papildomos teritorijos dydį;
- c) tai nesumažina atitikties paramos suteikimo reikalavimams tikrinimų veiksmingumo.

3. Šio straipsnio 1 dalyje minimas naujas įsipareigojimas turi aprėpti visą susijusią teritoriją pagal ne mažiau griežtus nei pradinio įsipareigojimo reikalavimus.

4. Kai paramos gavėjas nebegali toliau laikytis įsipareigojimų, nes valda yra iš naujo padalyta, arba jam taikomos panašios kompetentingų institucijų patvirtintos valstybinės žemių konsolidacijos priemonės, valstybės narės imasi priemonių, būtinų siekiant užtikrinti, kad įsipareigojimai galėtų būti suderinti su nauja padėtimi valdoje. Jei toks suderinimas neįmanomas, įsipareigojimas nutrūksta, o grąžinimo nereikalaujama už tą laikotarpį, kurį toks įsipareigojimas galiojo.“

Reglamentas Nr. 73/2009

8 Reglamento Nr. 73/2009 31 straipsnyje „*Force majeure* ir išskirtinės aplinkybės“ buvo nustatyta:

„Taikydama šį reglamentą *force majeure* ar išskirtinėmis aplinkybėmis kompetentinga institucija [be kita ko] pripažįsta šiuos atvejus:

- a) ūkininko mirtį;
- b) ilgalaikį ūkininko profesinį nedarbingumą;
- c) didelę stichinę nelaimę, padariusią didelį poveikį valdos žemės ūkio paskirties žemei;
- d) gyvuliams skirtų pastatų sugriuvimą valdoje dėl nelaimingo atsitikimo;
- e) epizootinę ligą, padariusią poveikį visiems ar daliai ūkininko gyvulių.“

Reglamentas (EB) Nr. 1122/2009

9 2009 m. lapkričio 30 d. Komisijos reglamento (EB) Nr. 1122/2009, kuriuo nustatomos išsamios Tarybos reglamento (EB) Nr. 73/2009 įgyvendinimo taisyklės, susijusios su kompleksiniu paramos susiejimu, moduliavimu ir integruota administravimo ir kontrolės sistema pagal tame reglamente numatytas ūkininkams skirtas tiesioginės paramos schemas, ir Tarybos reglamento (EB)

Nr. 1234/2007 įgyvendinimo taisyklės, susijusios su kompleksiniu paramos susiejimu pagal vyno sektoriui numatytą paramos schemą (OL L 316, 2009, p. 65), 75 straipsnyje „*Force majeure* ir išskirtinės aplinkybės“ buvo nustatyta:

„1. Jei savo įsipareigojimų ūkininkas neįstengė laikytis dėl Reglamento (EB) Nr. 73/2009 31 straipsnyje nurodytų *force majeure* ar išskirtinių aplinkybių, jis išsaugo teisę gauti paramą už tuos plotus ar gyvulius, kurie atitiko paramos skyrimo reikalavimus tuo metu, kai susiklostė išskirtinės aplinkybės. Be to, kai *force majeure* ar išskirtinių aplinkybių nulemtas reikalavimų pažeidimas yra susijęs su kompleksiniu paramos susiejimu, atitinkamas sumažinimas netaikomas.

2. Apie Reglamento (EB) Nr. 73/2009 31 straipsnyje nurodytus *force majeure* ir išskirtinių aplinkybių atvejus ūkininkas raštu praneša kompetentingai institucijai per penkias darbo dienas nuo tos dienos, kai jis turi galimybę tai padaryti.“

Reglamentas (EB) Nr. 65/2011

- 10 2011 m. sausio 27 d. Komisijos reglamento (ES) Nr. 65/2011, kuriuo nustatomos išsamios Tarybos reglamento (EB) Nr. 1698/2005 kontrolės procedūrų įgyvendinimo ir kompleksinio paramos susiejimo įgyvendinimo taisyklės, susijusios su paramos kaimo plėtrai priemonėmis (OL L 25, 2011, p. 8), 18 straipsnio „Paramos sumažinimas arba neskyrimas kitų tinkamumo kriterijų, įsipareigojimų ir susijusių prievolių pažeidimo atveju“ 1 dalyje buvo numatyta:

„<...>

Daugiamečių įsipareigojimų atveju paramos sumažinimas, neskyrimas ir susigrąžinimas taip pat taikomi ir sumoms, jau išmokėtoms vykdant tą įsipareigojimą ankstesniais metais.“

Bulgarijos teisė

ZSPZZ

- 11 *Zakon za sobstvenostta i polzvaneto na zemedelskite zemi* (Žemės ūkio paskirties žemės nuosavybės ir naudojimo įstatymas; DV, Nr. 17, 2001 m. kovo 1 d., toliau – ZSPZZ) 37c straipsnyje nustatyta:

„1. Žemės ūkio paskirties žemės valdų junginiai sudaromi jų savininkų ir (arba) valdytojų susitarimu. Sudaromo susitarimo priežiūrą vykdo savivaldybės teritorinio skyriaus komisija, sudaryta rajono direktorato, atsakingo už žemės ūkį, direktoriaus įsakymu iki atitinkamų metų rugpjūčio 5 d. <...>

2. Susitarimas sudaromas pagal žemės ūkio, maisto ir miškininkystės ministro nustatytą pavyzdinę formą <...>. Susitarimas sudaromas ir atnaujinamas kiekvienais metais iki rugpjūčio 30 d. kitiems finansiniams metams, kaip nustatyta *Zakon za arendata v zemedeliето* (Žemės ūkio nuomos įstatymas) papildomų nuostatų 2 dalies 3 punkte. Į susitarimą negali būti įtrauktos valdos, deklaruotos ūkininkavimui pagal jų tikrąsias ribas, ir valdos, kurios nuolat naudojamos kaip ganyklos ir pievos. Susitarimas įsigalioja, jeigu jis taikomas ne mažiau kaip dviem trečdaliams viso atitinkamoje vietovėje esančių žemės valdų junginių ploto.

3. Jeigu naudotojai negali susitarti 1 dalyje nurodytomis sąlygomis, taip pat dėl žemės, kuri nebuvo įtraukta į susitarimą, komisija iki atitinkamų metų rugsėjo 15 d. parengia žemės valdų paskirstymo pagal junginius projektą tokia tvarka:

- 1) teisė naudotis atskiru žemės valdų junginiu suteikiama naudotojui, turinčiam didžiausią nuosavybės teisę priklausančios ir (arba) nuomojamos žemės ūkio paskirties žemės dalį tame junginyje;
- 2) žemės ūkio paskirties žemės sklypas, dėl kurio nesudaryta jokie susitarimo ir savininkai nepateikė deklaracijų pagal 37b straipsnį, paskirstomas naudotojams proporcingai plotui ir pagal tai, kaip atitinkamoje vietovėje nuolat naudojama nuosavybės teisę priklausanti ir (arba) nuomojama žemės ūkio paskirties žemė.

4. Komisija parengia rajono direktorato, atsakingo už žemės ūkį, direktoriui ataskaitą, joje nurodomas sudarytas susitarimas, žemės valdų junginių paskirstymas, informacija apie 3 dalies 2 punkte nurodytus žemės sklypus, jų savininkus ir mokėtiną nuomos mokesį, kuria remdamasis rajono direktorato, atsakingo už žemės ūkį, direktorius iki atitinkamų metų spalio 1 d. priima įsakymą dėl žemės valdų junginių paskirstymo vietovėje.

<...>

14. Susitarimas dėl žemės valdų junginių sudarymo arba žemės valdų junginių paskirstymo yra teisinis pagrindas, kaip apibrėžta *Zakon za podpomagane na zemedelskite proizvoditeli* (Paramos ūkininkams įstatyme), o nuostatose dėl 3 dalyje nurodytos žemės tai yra teisinis pagrindas, jeigu už tą žemę buvo sumokėta išmoka.

15. Žemės ūkio paskirties žemė, įtraukta į žemės valdų junginius ir patvirtinta paramai pagal Kaimo plėtros 2007–2013 m. programos priemonę „Agrarinės aplinkosaugos išmokos“ ir (arba) pagal Kaimo plėtros 2014–2020 m. programos priemonę „Agrarinė aplinkosauga ir klimatas“ ir priemonę „Ekologinis ūkininkavimas“, skirstoma nekeičiant pagal priemonę patvirtintų asmenų vietovių, kai:

- 1) jų pagal 37b straipsnį suteiktų valdų, siekiant dalyvauti procedūroje, plotas yra didesnis arba lygus pagal priemonę patvirtintam remti plotui; ir
- 2) savininkai ir naudotojai, kurių valdos buvo suteiktos pagal priemonę patvirtintiems asmenims, pareiškė norą dalyvauti žemės valdų junginių sudarymo procedūroje pagal tą straipsnį dėl tų pačių valdų.

<...>

Nutarimas Nr. 11/2009

- 12 2009 m. balandžio 6 d. *Naredba N° 11 ot 6.04.2009 za usloviata i reda za prilagane na myarka 214 „Agroekologichni plashtania“ ot Programata za razvitie na selskite rayoni za perioda 2007–2013* (Nutarimas Nr. 11 dėl 2007–2013 m. kaimo plėtros programos 214 priemonės „Agrarinės aplinkosaugos išmokos“ sąlygų ir taikymo tvarkos; DV, Nr. 29, 2009 m. balandžio 17 d., toliau – Nutarimas Nr. 11/2009), priimto Žemės ūkio ir maisto ministro, 18 straipsnyje nustatyta:

„(3) *Darzhaven fond „Zemedelie“* [(Nacionalinis žemės ūkio fondas, Bulgarija)] nutraukia agrarinės aplinkosaugos įsipareigojimus, o paramos gavėjai grąžina gautą finansinę paramą pagal atitinkamas programos dalis, kaip tai numatyta 4 dalies nuostatose, jeigu:

<...>

3) nebuvo laikomasi 24 straipsnio 2 dalyje nustatytų reikalavimų;

<...>

(4) Paramos gavėjai šitaip grąžina iki tol gautą finansinę paramą kartu su teisės aktuose nustatytais palūkanomis, apskaičiuotomis pagal pirminio tinkamumo finansuoti pagal priemonę metus, iki agrarinės aplinkosaugos įsipareigojimų nutraukimo metų:

<...>

c) iki penktųjų metų pabaigos – 20 %,

<...>

(5) Nustačius, kad nesilaikyta atitinkamos programos dalių valdymo reikalavimų pagal 26 straipsnį, grąžintinos finansinės paramos dydis apskaičiuojamas pagal 16 straipsnį.

(6) *Force majeure* arba išskirtinių aplinkybių atvejais agrarinės aplinkosaugos įsipareigojimas nutraukiamas ir nereikalaujama, kad ūkininkas iš dalies arba visiškai grąžintų gautą finansinę paramą.

(7) Apie *force majeure* arba išskirtinių aplinkybių atvejus ūkininkas arba kitas ūkininko įgaliotas asmuo ar jo įgalioti asmenys raštu praneša [Nacionaliniam žemės ūkio fondui] – RA (mokėjimo agentūrai) per 10 darbo dienų nuo tos dienos, kai ūkininkas arba kitas ūkininko įgaliotas asmuo arba jo įgalioti asmenys galėjo tai padaryti, kartu pateikdami atitinkamus įrodymus (kompetentingos administracinės institucijos išduotus dokumentus).“

- 13 Šio nutarimo 24 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatyta:

„(1) 2 straipsnio 1 dalies 1 punkto a papunktyje, 2, 3 ir 4 punktuose nurodyta agrarinės aplinkosaugos programa arba jos dalys įgyvendinamos viename ir tame pačiame žemės ūkio naudmenų plote ir viename ir tame pačiame ūkių bloke penkerius metus nuo agrarinės aplinkosaugos įsipareigojimo datos.

(2) Žemės ūkio paskirties plotas, atitinkantis reikalavimus agrarinės aplinkosaugos veiklai arba 2 straipsnio 1 dalies 1 punkto a papunktyje, 2, 3 ir 4 punktuose nurodytoms agrarinės aplinkosaugos programos dalims įgyvendinti, gali būti sumažintas ne daugiau kaip 10 %, su

sąlyga, kad kiekvienais metais ne mažiau kaip 90 % ploto, kuriam taikomos atitinkamos programos dalys, geografiškai sutampa su plotu, kuriam taikomas agrarinės aplinkosaugos įsipareigojimas.“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

- 14 2013 m. PV pateikė paramos paraišką pagal 214 priemonę.
- 15 Paraiškoje PV įsipareigojo laikytis agrarinės aplinkosaugos įsipareigojimų pagal Nutarime Nr. 11/2009 nustatytas taisykles ir sąlygas. Vienas iš reikalavimų, kurių sutiko laikytis PV, buvo penkerius metus iš eilės vykdyti atitinkamos programos dalies veiklą tame pačiame žemės ūkio paskirties plote.
- 16 Minėta paraiška buvo patvirtinta. PV leista dalyvauti įgyvendinant 214 priemonę 857 ha žemės ūkio paskirties žemės, kurią jis nuomojo ir kuria naudojosi pagal 2012 m. sudarytus susitarimus dėl 2012–2013 finansinių metų. Šie susitarimai su žemės ūkio paskirties žemės savininkais ir (arba) valdytojais buvo sudaryti vienu metų laikotarpiui pagal ZSPZZ 37c straipsnio 1 dalį.
- 17 Tokie susitarimai taip pat buvo sudaryti dėl 2013–2014, 2014–2015 ir 2015–2016 finansinių metų. Tais laikotarpiais PV ūkyje buvo atliktos visos privalomos administracinės patikros ir patikrinimai vietoje, o pagal 214 priemonę jis gavo iš viso 1 063 317,54 levų (BGN) (apie 544 000 EUR) sumą.
- 18 Vis dėlto 2016 m. atitinkamos žemės ūkio paskirties žemės savininkai ir valdytojai nesudarė tokių susitarimų pagal ZSPZZ 37c straipsnio 1 dalį dėl 2016–2017 finansinių metų. Nors PV norėjo sudaryti šiuos susitarimus, kiti ankstesnių susitarimų dalyviai jį informavo, kad tais finansiniais metais jie nori ūkininkauti pagal tikrąsias žemės ribas, todėl susitarti pagal šią nuostatą nepavyko. Taigi tais finansiniais metais PV negalėjo ūkininkauti minėtoje žemėje, dėl kurios buvo prisiėmęs šio sprendimo 15 punkte nurodytą aplinkosauginį įsipareigojimą, vadinasi, negalėjo laikytis tame 37c straipsnyje nustatytų sąlygų, kad galėtų gauti agrarinės aplinkosaugos išmokas.
- 19 Pagal minėto 37c straipsnio 2 dalį savininkų ir (arba) valdytojų susitarimai turi būti sudaromi kasmet iki rugpjūčio 30 d., todėl 2016 m. rugpjūčio mėn. pradžioje PV jau žinojo, kad 2016–2017 finansiniais metais negalės toliau ūkininkauti toje pačioje žemėje.
- 20 2017 m. gegužės 29 d. PV pranešė Nacionaliniam žemės ūkio fondui apie ketinimą atsisakyti agrarinės aplinkosaugos įsipareigojimo, nes išnyko teisinis pagrindas naudotis žeme, dėl kurios jis įsipareigojo pagal 214 priemonę.
- 21 2018 m. sausio 23 d. PV buvo informuotas, kad pradėta daugiamečio įsipareigojimo nutraukimo procedūra, nes nesilaikoma Nutarimo Nr. 11/2009 24 straipsnio 2 dalyje įtvirtinto reikalavimo, pagal kurį kiekvienais metais žemės ūkio paskirties žemė, kurioje įgyvendinama 214 priemonė, turi sudaryti ne mažiau kaip 90 % žemės ploto, dėl kurio buvo prisiimtas agrarinės aplinkosaugos įsipareigojimas. Nesudarius susitarimų dėl 2016–2017 finansinių metų, ši procentinė dalis siekė ne daugiau kaip 76,18 %.
- 22 2018 m. rugpjūčio 17 d. PV buvo informuotas, kad nutraukiami jo agrarinės aplinkosaugos įsipareigojimai pagal 214 priemonę. Šis aktas nebuvo ginčijamas ir tapo galutinis.

- 23 2018 m. gruodžio 7 d. gautu Nacionalinio žemės ūkio fondo vykdomojo direktoriaus pavaduotojo raštu PV buvo informuotas, kad pradėta sprendimo, kuriuo nustatoma valstybės skola, priėmimo procedūra, ir, remiantis Nutarimo Nr. 11/2009 18 straipsnio 4 dalies c punktu buvo pareikalauta, kad jis grąžintų 20 % visos gautos sumos, t. y. 212 663,51 BGN (apie 109 000 EUR).
- 24 PV prieštaravo dėl šios procedūros pradėjimo ir teigė, kad 2015 m. spalio mėn. pakeitus teisės aktus daug savininkų ir (arba) valdytojų atsisakė sudaryti susitarimą pagal ZSPZZ 37c straipsnį, todėl jis nebegalėjo įvykdyti šio sprendimo 15 punkte nurodyto įsipareigojimo. Jis teigė, kad tokių aplinkybių negalėjo numatyti šio įsipareigojimo prisiėmimo dieną, todėl tai yra *force majeure* atvejis, kaip tai suprantama pagal Nutarimo Nr. 11/2009 18 straipsnio 6 dalį, ir jis neturįs grąžinti tos sumos.
- 25 2019 m. lapkričio 14 d. sprendimu Nacionalinio žemės ūkio fondo vykdomojo direktoriaus pavaduotojas nustatė, kad susidarė 212 663,51 BGN (apie 109 000 EUR) valstybės skola, atitinkanti 20 % paramos, pagal 214 priemonę išmokėtos už 2013–2016 finansinius metus.
- 26 PV apskundė šį sprendimą Tergovištės *Administrativen sad* (administracinis teismas, Bulgarija); jis šį skundą atmetė. Tas teismas iš esmės pripažino minėtą sprendimą galiojančiu ir atmetė PV argumentą, susijusį su *force majeure*. Minėtas teismas nurodė, kad PV negalėjo teisėtai tikėtis, kad žemės ūkio paskirties žemės savininkai ir (arba) valdytojai, su kuriais jis buvo sudaręs susitarimus pagal ZSPZZ 37c straipsnį, juos pratęs dėl 2016–2017 finansinių metų. Be to, net darant prielaidą, kad aplinkybės gali būti pripažįstamos *force majeure* atveju, tas pats teismas pažymėjo, kad PV nesilaikė naikinamojo termino, per kurį turi būti informuota kompetentinga valdžios institucija.
- 27 PV apskundė šį sprendimą *Varhoven administrativen sad* (Vyriausiasis administracinis teismas, Bulgarija; prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas); jis nurodo, pirma, kad 2015 m. spalio 20 d. įsigaliojusiu Nutarimo Nr. 11/2009 pakeitimu nustačius naujus griežtesnius reikalavimus dalis savininkų ir (arba) valdytojų buvo atgrasyti nuo susitarimų sudarymo pagal ZSPZZ 37c straipsnį ir kad šis pakeitimas yra *force majeure* atvejis arba išimtinė aplinkybė, kaip tai suprantama pagal šio nutarimo 18 straipsnio 6 dalį. Antra, PV tvirtina, kad pirmosios instancijos teismas pažeidė Reglamento Nr. 1974/2006 45 straipsnio 4 dalį.
- 28 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad 45 straipsnio 4 dalį reikia aiškinti taip: kai dėl valdos padalijimo iš naujo arba žemių konsolidacijos priemonių, kurias nustatė arba patvirtino kompetentingos valdžios institucijos, paramos gavėjas nebegali toliau laikytis prisiimtų įsipareigojimų, atitinkama valstybė narė turi imtis būtinų priemonių įsipareigojimams suderinti su nauja šio paramos gavėjo valdos padėtimi. Priešingu atveju įsipareigojimo vykdymas turi būti nutrauktas, iš jo nereikalaujant grąžinti sumų, gautų už laikotarpį, kuriuo įsipareigojimas buvo faktiškai įvykdytas.
- 29 Jei toks aiškinimas nepriimtinas, šiam teismui kyla klausimas, ar tokia situacija, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje, gali patekti į *force majeure* arba išimtinių aplinkybių, kaip jos suprantamos pagal Reglamento Nr. 73/2009 31 straipsnį, taikymo sritį, dėl kurių paramos gavėjas būtų atleistas nuo pareigos grąžinti gautas sumas. Minėtas teismas abejoja tokiu vertinimu. Iš tiesų jis pažymi, kad teikdamas paramos paraišką pagal 214 priemonę paramos gavėjas žinojo, kad ZSPZZ 37c straipsnyje numatyti susitarimai dėl tretiesiems asmenims priklausančios žemės naudojimo buvo sudaromi vieniems metams ir kad savininkai ir (arba) valdytojai galėjo nuspręsti nebesudaryti susitarimo dėl vėlesnių finansinių metų.

30 Šiomis aplinkybėmis *Varhoven administrativen sad* (Vyriausiasis administracinis teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

- „1. Ar remiantis [Reglamento Nr. 1974/2006] 45 straipsnio 4 dalies aiškinimu galima daryti prielaidą, kad tokiu atveju, koks yra nagrinėjamas šioje byloje, „valda yra iš naujo padalyta“ arba „taikomos žemės konsolidacijos priemonės“, todėl paramos gavėjas negali įvykdyti priimtų įsipareigojimų?
2. Jei į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai, ar aplinkybė, kad valstybė narė nesiėmė priemonių, būtinų siekiant užtikrinti, kad paramos gavėjo įsipareigojimai galėtų būti suderinti su nauja padėtimi valdoje, suteikia pagrindą nereikalauti grąžinti lėšų už laikotarpį, kurį toks įsipareigojimas faktiškai buvo vykdomas?
3. Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta neigiamai, kaip, atsižvelgiant į pagrindinėje byloje nustatytas faktines aplinkybes, reikia aiškinti [Reglamento Nr. 73/2009] 31 straipsnį ir kokio pobūdžio yra [Reglamento Nr. 1122/2009] 75 straipsnio 2 dalyje numatytas pranešimo terminas?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo

- 31 Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Reglamento Nr. 1974/2006 45 straipsnio 4 dalį reikia aiškinti taip: ji taikoma tais atvejais, kai ūkininkas nebegali toliau laikytis priimtų agrarinės aplinkosaugos įsipareigojimų paskutiniaisiais jų vykdymo metais ir kai ši negalėjimą lemia tai, kad tarp šio ūkininko ir kitų žemės ūkio paskirties žemės savininkų ar naudotojų nėra susitarimų dėl tos žemės naudojimo.
- 32 Siekiant atsakyti į šį klausimą, reikia priminti, kad Reglamento Nr. 1974/2006 45 straipsnio 4 dalis apima atvejį, kai paramos gavėjas nebegali toliau vykdyti priimtų įsipareigojimų dėl to, kad jo ūkio valda padalijama iš naujo arba taikomos žemių konsolidacijos priemonės, kurias nustatė arba patvirtino kompetentingos valdžios institucijos.
- 33 Šiuo klausimu pažymėtina, kad nei toje nuostatoje, nei jokiaje kitoje šio reglamento ar reglamentų Nr. 73/2009 ir Nr. 1122/2009 nuostatoje neapibrėžiamos valdos padalijimo iš naujo arba žemių konsolidacijos priemonių, kurias nustatė arba patvirtino kompetentingos valdžios institucijos, sąvokos.
- 34 Be to, Reglamento Nr. 1974/2006 45 straipsnio 4 dalyje dėl šių sąvokų nėra nuorodos į nacionalinę teisę, todėl jos turi būti aiškinamos autonomiškai, kad būtų vienodai taikomos visoje Europos Sąjungoje (pagal analogiją žr. 2021 m. balandžio 22 d. Sprendimo *Austrian Airlines*, C-826/19, EU:C:2021:318, 21 punktą ir nurodytą jurisprudenciją).
- 35 Šiomis aplinkybėmis reikia priminti, kad sąvokų, kurių apibrėžties Sąjungos teisė nepateikia, reikšmė ir taikymo sritis turi būti nustatoma pagal jų įprastą reikšmę kasdienėje kalboje, atsižvelgiant į kontekstą, kuriam esant jos vartojamos, ir tikslus, kurių siekiama teisės aktais, kurių dalis jos yra (2021 m. kovo 18 d. Sprendimo *Kuoni Travel*, C-578/19, EU:C:2021:213, 37 punktą ir nurodytą jurisprudenciją).

- 36 Pirma, sąvoka „valdos padalijimas iš naujo“ kasdienėje kalboje įprastai reiškia priemones, kuriomis pertvarkomi žemės ūkio paskirties sklypai, siekiant užtikrinti racionalesnį žemės naudojimą. Kaip generalinė advokatė pažymėjo išvados 36 ir 37 punktuose, sąvoka „žemių konsolidacija“ reiškia priemones, kuriomis siekiama pergrupuoti žemės ūkio paskirties sklypus, įrengiant atitinkamos žemės plėtrai būtiną infrastruktūrą. Sąvokos „valdos padalijimas iš naujo“ ir „žemių konsolidacijos priemonės“, kaip jos suprantamos pagal Reglamento Nr. 1974/2006 45 straipsnio 4 dalį, kartu reiškia veiksmus, kuriais siekiama pertvarkyti ir pergrupuoti žemės ūkio paskirties sklypus taip, kad žemės ūkio valdų žemė būtų naudojama racionaliau.
- 37 Antra, kaip generalinė advokatė pažymėjo išvados 38–40 punktuose, pagal šią nuostatą (daugumoje jos kalbinių versijų) reikalaujama, kad tiek valdos padalijimą iš naujo, tiek žemių konsolidacijos priemonių taikymą lemtų kompetentingų valdžios institucijų sprendimas arba patvirtinimas.
- 38 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad minėtoje nuostatoje tik bendrais bruožais nurodoma, kad valdžios institucija su šiomis priemonėmis susijusi tiek, kiek ji dėl jų nusprendžia arba jas patvirtina, tačiau detaliau nenurodoma, kokia tvarka ši institucija dalyvauja įgyvendinant valdos padalijimą iš naujo arba žemių konsolidaciją.
- 39 Vadinas, valdos padalijimo iš naujo arba žemių konsolidacijos priemonių, dėl kurių nusprendė ar kurias patvirtino kompetentingos valdžios institucijos, sąvokos gali apimti bet kokią kompetentingų valdžios institucijų sprendimu ar joms patvirtinus vykdomą operaciją, kai pertvarkomi ir pergrupuojami žemės ūkio paskirties sklypai, siekiant sudaryti žemės ūkio valdas, kuriose žemė naudojama racionaliau.
- 40 Tokį aiškinimą patvirtina Reglamento Nr. 1974/2006 45 straipsnio 4 dalies kontekstas, taip pat jį apskritai pagrindžia tikslai, kurių siekiama Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) paramą kaimo plėtrai reglamentuojančiais aktais.
- 41 Pirma, pagal Reglamento (EB) Nr. 1698/2005 36 straipsnio a punkto iv papunktį ir 39 straipsnį agrarinės aplinkosaugos išmokos yra kasmet ūkininkui, savanoriškai prisiėmusiam agrarinės aplinkosaugos įsipareigojimus, teikiama pagalba, skirta dėl tokių įsipareigojimų atsiradusioms papildomoms išlaidoms ir prarastoms pajamoms padengti. Kaip pabrėžiama to reglamento 35 konstatuojamojoje dalyje, šios agrarinės aplinkosaugos išmokos atlieka svarbų vaidmenį prisidedant prie tvarios kaimo vietovių plėtros ir aplinkos apsaugos, nes jomis paramos gavėjai skatinami prisiimti daugiamečius įsipareigojimus, kurie apima daugiau nei vien privalomų Sąjungos žemės ūkio teisės aktų standartų ir konkrečių nacionalinės teisės aktais nustatytų reikalavimų laikymąsi.
- 42 Antra, iš Reglamento (EB) Nr. 1974/2006 23 konstatuojamosios dalies matyti, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas, siekdamas prisidėti prie tvarios kaimo plėtros siekio, ketino per agrarinės aplinkosaugos išmokas skatinti subalansuotą Sąjungos paramos taikymą.
- 43 Taigi, kaip generalinė advokatė pažymėjo išvados 43 punkte, siekiant šių tikslų reikia, kad ūkininkai nebūtų atgrasomi nuo daugiamečių agrarinės aplinkosaugos įsipareigojimų prisiėmimo dėl to, kad šių įsipareigojimų vykdymo laikotarpiu gali būti imtasi valdos padalijimo iš naujo arba žemių konsolidacijos priemonių, dėl kurių jie negalėtų laikytis tų įsipareigojimų. Tokiomis aplinkybėmis pagal Reglamento Nr. 1974/2006 45 straipsnio 4 dalį siekiama kompensuoti tokių įvykių atsiradimą šiuo laikotarpiu.

- 44 Vis dėlto ši nuostata netaikoma, jei toks negalėjimas atsiranda dėl to, kad ūkininkas ir kiti atitinkamos žemės ūkio paskirties žemės savininkai ar valdytojai nėra sudarę susitarimų dėl tos žemės naudojimo. Tokiu atveju ūkininko negalėjimas laikytis šių įsipareigojimų nėra tiesioginis kompetentingų valdžios institucijų nustatytų ar patvirtintų priemonių, turinčių įtakos tos valdos struktūrai, rezultatas.
- 45 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pirmąjį klausimą reikia atsakyti, kad Reglamento Nr. 1974/2006 45 straipsnio 4 dalis aiškintina taip: ji taikoma tuo atveju, kai ūkininkas negali toliau laikytis priimtų agrarinės aplinkosaugos įsipareigojimų paskutiniais jų vykdymo metais ir kai ši negalėjimą tiesiogiai lėmė valdos padalijimas iš naujo arba žemių konsolidacijos priemonės, turintys įtakos žemės ūkio valdos, dėl kurios priimti šie įsipareigojimai, struktūrai, dėl kurių nusprendė arba kuriuos patvirtino kompetentinga valdžios institucija. Vis dėlto ši nuostata netaikoma, jei minėtas negalėjimas atsiranda dėl to, kad šių įsipareigojimų vykdymo laikotarpiu prarandama teisė naudotis dalimi tos valdos ploto.

Dėl antrojo klausimo

- 46 Antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Reglamento Nr. 1974/2006 45 straipsnio 4 dalį reikia aiškinti taip: jei valstybė narė nesima priemonių, būtinų paramos gavėjo agrarinės aplinkosaugos įsipareigojimams suderinti su nauja padėtimi jo žemės ūkio valdoje, susidariusia dėl valdos padalijimo iš naujo arba žemių konsolidacijos priemonių, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, iš paramos gavėjo nereikalaujama grąžinti lėšų, gautų už laikotarpį, kuriuo šių įsipareigojimų buvo laikomasi
- 47 Pirmiausia reikia priminti, kad Reglamento Nr. 65/2011 18 straipsnio 1 dalyje nustatyta, jog daugiamečių įsipareigojimų atveju paramos sumažinimas, neskyrimas ir susigrąžinimas taip pat taikomi ankstesniais metais jau sumokėtoms su tuo įsipareigojimu susijusioms sumoms.
- 48 Vis dėlto Reglamento Nr. 1974/2006 45 straipsnio 4 dalyje numatyta, kad, kai agrarinės aplinkosaugos išmokos gavėjas nebegali toliau laikytis įsipareigojimo, nes jo valda yra iš naujo padalyta, arba jam taikomos panašios kompetentingų institucijų nustatytos ar patvirtintos žemių konsolidacijos priemonės, valstybės narės imasi priemonių, būtinų siekiant užtikrinti, kad šis įsipareigojimas galėtų būti suderintas su nauja padėtimi valdoje. Jei toks suderinimas neįmanomas, įsipareigojimas nutrūksta, o grąžinimo nereikalaujama už tą laikotarpį, kurį toks įsipareigojimas buvo vykdomas.
- 49 Iš šios nuostatos formuluotės aišku, kad, pirma, kompetentingoms valdžios institucijoms nustačius arba patvirtinus žemės valdų perdalijimo arba žemių konsolidacijos priemonę, turinčią įtakos paramos gavėjo galimybei toliau laikytis priimto agrarinės aplinkosaugos įsipareigojimo, atitinkama valstybė narė įpareigojama suderinti šį įsipareigojimą su nauja padėtimi atitinkamoje žemės ūkio valdoje.
- 50 Antra, tik tada, kai paaiškėja, kad suderinti neįmanoma, įsipareigojimas nutraukiamas ir nereikalaujama grąžinti lėšų, gautų už laikotarpį, kuriuo tas įsipareigojimas buvo vykdomas.
- 51 Kaip pažymėta šio sprendimo 42 punkte, iš Reglamento Nr. 1974/2006 23 konstatuojamosios dalies matyti, kad, kalbant apie agrarinės aplinkosaugos paramą Sąjungos teisės aktų leidėjas ketino išlaikyti subalansuotą Sąjungos paramos taikymą, kad prisidėtų prie tvarios kaimo plėtros.

- 52 Šiuo atveju, darant prielaidą, kad paramos gavėjo žemės ūkio valdos ploto sumažėjimas, dėl kurio jis negali laikytis prisiimto agrarinės aplinkosaugos išsipareigojimo, yra valdos padalijimas iš naujo arba žemių konsolidacijos priemonės, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 1974/2006 45 straipsnio 4 dalį, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar kompetentingos nacionalinės valdžios institucijos ėmėsi būtinų priemonių, kad šis išsipareigojimas būtų suderintas su nauja padėtimi toje valdoje. Jei šis teismas padaro išvadą, kad taip nėra, jis turi pripažinti, kad išsipareigojimas nutraukiamas, o naudos gavėjas neprivalo grąžinti lėšų, gautų už laikotarpį, kuriuo išsipareigojimas buvo vykdomas.
- 53 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, Reglamento Nr. 1974/2006 45 straipsnio 4 dalį reikia aiškinti taip: jei valstybė narė nesiima priemonių, būtinų paramos gavėjo agrarinės aplinkosaugos išsipareigojimams suderinti su nauja padėtimi jo žemės ūkio valdoje, susidariusia dėl valdos padalijimo iš naujo arba žemių konsolidacijos priemonių, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, iš paramos gavėjo nereikalaujama grąžinti lėšų, gautų už laikotarpį, kuriuo šių išsipareigojimų buvo laikomasi.

Dėl trečiojo klausimo

- 54 Trečiuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia sužinoti, ar Reglamento Nr. 73/2009 31 straipsnį reikia aiškinti taip: paramos gavėjo negalėjimas toliau vykdyti daugiamečio agrarinės aplinkosaugos išsipareigojimo paskutiniaisiais šio išsipareigojimo metais dėl to, kad nėra susitarimų su kitais žemės ūkio paskirties žemės savininkais ar valdytojais dėl šios žemės naudojimo, yra *force majeure*, kaip tai suprantama pagal tą 31 straipsnį, todėl apie tai turi būti pranešta kompetentingai institucijai per Reglamento Nr. 1122/2009 75 straipsnio 2 dalyje numatytą 10 darbo dienų laikotarpį.
- 55 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad Reglamento Nr. 73/2009 31 straipsnio a–e punktuose išvardyti įvairūs įvykiai, kurie gali būti laikomi *force majeure*.
- 56 Bet tarp šių įvykių nėra situacijos, kai asmuo, kuriam skirta Sąjungos finansinė parama pagal daugiamečio agrarinės aplinkosaugos išsipareigojimą, negali įvykdyti šio išsipareigojimo, nes nėra susitarimų su kitais savininkais ar valdytojais dėl žemės ūkio paskirties žemės naudojimo.
- 57 Vis dėlto iš Reglamento Nr. 73/2009 31 straipsnyje esančio įterpinio „[be kita ko]“ matyti, kad šiame straipsnyje nepateikiama išsamaus įvykių, kurie gali būti laikomi *force majeure*, sąrašo.
- 58 Be to, pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją *force majeure* yra bet koks įvykis, kilęs dėl su ūkio subjektu nesusijusių, neišprastų ir nenumatomų aplinkybių, kurių pasekmių nebuvo galima išvengti, nepaisant visų atsargumo priemonių, kurių jis ėmėsi (šiuo klausimu žr. 1970 m. gruodžio 17 d. Sprendimo *Internationale Handelsgesellschaft*, 11/70, EU:C:1970:114, 23 punktą ir 2015 m. gruodžio 17 d. Sprendimo *Szemerey*, C-330/14, EU:C:2015:826, 58 punktą).
- 59 Taigi, nors paramos gavėjo negalėjimas toliau vykdyti agrarinės aplinkosaugos išsipareigojimų dėl to, kad su kitais žemės ūkio paskirties žemės savininkais ar valdytojais nesudaryti susitarimai dėl šios žemės naudojimo, iš esmės gali būti laikomas *force majeure* aplinkybe, vis dėlto taip yra tik jeigu šis negalėjimas atsirado dėl su tuo paramos gavėju nesusijusių, neišprastų ir nenumatomų aplinkybių, kurių pasekmių nebuvo galima išvengti, nepaisant visų atsargumo priemonių, kurių jis ėmėsi; tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

- 60 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į trečiąjį klausimą reikia atsakyti, kad Reglamento Nr. 73/2009 31 straipsnis aiškintinas taip: nors paramos gavėjo negalėjimas toliau vykdyti agrarinės aplinkosaugos įsipareigojimų dėl to, kad su kitais žemės ūkio paskirties žemės savininkais ar valdytojais nesudaryti susitarimai dėl šios žemės naudojimo, iš esmės gali būti laikomas *force majeure*, vis dėlto taip yra tik jeigu šis negalėjimas atsirado dėl su tuo paramos gavėju nesusijusių, neįprastų ir nenumatomų aplinkybių, kurių pasekmių nebuvo galima išvengti, nepaisant visų atsargumo priemonių, kurių jis ėmėsi; tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 61 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (aštuntoji kolegija) nusprendžia:

- 1. 2006 m. gruodžio 15 d. Komisijos reglamento (EB) Nr. 1974/2006, nustatančio išsamias Tarybos reglamento (EB) Nr. 1698/2005 dėl Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) paramos kaimo plėtrai taikymo taisykles, 45 straipsnio 4 dalį**

reikia aiškinti taip:

ji taikoma tuo atveju, kai ūkininkas negali toliau laikytis priimtų agrarinės aplinkosaugos įsipareigojimų paskutiniaisiais jų vykdymo metais ir kai ši negalėjimą tiesiogiai lėmė valdos padalijimas iš naujo arba žemių konsolidacijos priemonės, turintys įtakos žemės ūkio valdos, dėl kurios priimti šie įsipareigojimai, struktūrai, dėl kurių nusprendė arba kuriuos patvirtino kompetentinga valdžios institucija. Vis dėlto ši nuostata netaikoma, jei minėtas negalėjimas atsiranda dėl to, kad šių įsipareigojimų vykdymo laikotarpiu prarandama teisė naudotis dalimi tos valdos ploto.

- 2. Reglamento Nr. 1974/2006 45 straipsnio 4 dalį**

reikia aiškinti taip:

jei valstybė narė nesiima priemonių, būtinų paramos gavėjo agrarinės aplinkosaugos įsipareigojimams suderinti su nauja padėtimi jo žemės ūkio valdoje, susidariusia dėl valdos padalijimo iš naujo arba žemių konsolidacijos priemonių, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, iš paramos gavėjo nereikalaujama grąžinti lėšų, gautų už laikotarpį, kuriuo šių įsipareigojimų buvo laikomasi.

- 3. 2009 m. sausio 19 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 73/2009, nustatančio bendrąsias tiesioginės paramos schemų ūkininkams pagal bendrą žemės ūkio politiką taisykles ir nustatančio tam tikras paramos schemas ūkininkams, iš dalies keičiančio [r]eglamentus (EB) Nr. 1290/2005, (EB) Nr. 247/2006 ir (EB) Nr. 378/2007 bei panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1782/2003, 31 straipsnį**

reikia aiškinti taip:

nors paramos gavėjo negalėjimas toliau vykdyti agrarinės aplinkosaugos įsipareigojimų dėl to, kad su kitais žemės ūkio paskirties žemės savininkais ar valdytojais nesudaryti susitarimai dėl šios žemės naudojimo, iš esmės gali būti laikomas *force majeure*, vis dėlto taip yra tik jeigu šis negalėjimas atsirado dėl su tuo paramos gavėju nesusijusių, neįprastų ir nenumatomų aplinkybių, kurių pasekmių nebuvo galima išvengti, nepaisant visų atsargumo priemonių, kurių jis ėmėsi; tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

Parašai.